Uitgebreide toelichting

Stand van zaken verdrogingsbestrijding in de provincie Utrecht
De verantwoordelijke partijen in Utrecht hebben in 1999 een convenant ondertekend waarin zij afspreken dat ze de verdroging gaan aanpakken en stellen zich als doel om in 2010 40% van het areaal te hebben aangepakt.
Ook landelijk is de doelstelling gelegd op 40% in 2010.

De voortgangsrapportage van 2005 meldt de eerste resultaten: 19% herstel is bereikt. De meeste gebieden waar maatregelen zijn genomen zijn echter maar gedeeltelijk hersteld, verder herstel is hard nodig.
De maatregelen die zijn genomen zijn veelal 'makkelijke' maatregelen. Dat zijn maatregelen in de natuurterreinen zelf, waarbij géén vernatting optreedt buiten die terreinen.
Behalve, dat we door moeten gaan om deze maatregelen te nemen, zijn nu vooral ook de moeilijkere maatregelen aan de beurt, die wél een vernattende invloed hebben buiten de natuurterreinen. Buiten het natuurterrein liggen meestal landbouwgronden, die niet op vernatting zitten te wachten. De belangen van natuur en landbouw botsen dan.
Deze belangentegenstelling maakt dat de betrokken partijen tot nu toe niet verder kwamen.

De provincie Utrecht realiseert zich dat dit probleem pas goed is op te lossen als op landelijke schaal actie wordt ondernomen om de aanpak in goede banen te leiden en afspraken te maken over hoe om te gaan met de conflicterende belangen.
De provincie Utrecht heeft daarom in 2005 en 2006 op ambtelijk en bestuurlijk vlak een belangrijke bijdrage geleverd aan een landelijke Taskforce Verdroging die werd opgericht om oplossingen te zoeken voor deze problemen. Gedeputeerde Binnekamp was voorzitter van deze Taskforce.
Deze Taskforce heeft in mei 2006 een landelijk advies gegeven hoe we verder moeten.

Taskforce Verdroging: de constatering
De Taskforce Verdroging heeft ook geconstateerd dat het herstel dat nu is bereikt voor een belangrijk deel bestaat uit gebieden waar de verdroging slechts gedeeltelijk is opgelost. Dat geldt voor alle provincies. Als we onze waardevolle gebieden goed in orde willen krijgen is echter een **grotere inzet per gebied nodig**. Nu wordt vaak gestopt met een project omdat er weerstand in de streek ontstaat. Weerstand omdat ongewenste vernatting optreedt, omdat vergoedingen niet voldoende zijn, omdat niet met alle belangen vanaf het begin is rekening gehouden. En omdat men niet wil afwijken van het principe van vrijwilligheid.
De situatie die eigenlijk gerealiseerd zou moeten worden namelijk één die zo veel mogelijk recht doet aan alle belangen, wordt niet bereikt. En juist in die laatste slag neemt de meerwaarde van de natuur toe.
Als we door gaan zoals we tot nu toe hebben gedaan, hebben we straks overal het verdrogingsprobleem een beetje opgelost, maar nergens zijn de gebieden helemaal in orde. Partijen nemen niet hun verantwoordelijkheid om door te gaan tot een werkelijk afgewogen situatie is gerealiseerd.

Taskforce verdroging: de noodzakelijke wending
We moeten ons meer richten op een beperkt aantal waardevolle gebieden die we dan ook zo goed mogelijk in orde proberen te maken. In deze gebieden moeten we met veel inzet aan de

slag gaan, waarbij we billijke schadevergoedingen en aankoopbedragen moeten hanteren om tot uitvoering te kunnen komen.
De Taskforce vindt verder dat we nu niet teveel energie moeten steken om alle projecten financieel gedekt te krijgen. Er is daarvoor in het verleden teveel geld blijven liggen dat gereserveerd was voor verdroging, maar dat nooit besteed is.
Op 31 mei heeft de Taskforce Verdroging haar advies aangeboden aan minister Veerman.

Het advies bestaat uit drie kernpunten:
1) Ga werken met een **Top-lijst** van verdroogde gebieden.
Richt tot 2015 alle aandacht en energie op een beperkt aantal verdroogde gebieden. Alleen op deze manier kan er zoveel energie en geld op specifiek gebieden worden gezet, dat het mogelijk wordt om door de weerstand heen te breken die er in ieder project is en de verdroging geheel op te lossen.

2) Zet een **sterke regie** op de top-lijst-gebieden.
Vooral de provincie aan zet om voor deze gebieden afspraken te maken met betrokken organisaties. Duidelijk moet worden afgesproken wat ieders rol is bij de aanpak van de projecten.

3) Zet de **schadevergoeding/grondverwerving** die nodig is voor deze gebieden **planmatig** op.
Het komt nog al eens voor dat er landbouwpercelen tussen de natuurterreinen liggen, zodat het onmogelijk is om de natuurterreinen te vernatten, zonder ook de landbouwpercelen te nat te maken.
Voor deze percelen moet de Dienst Landelijk Gebied(DLG) actief aan de gang om op de eerste plaats te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is om op vrijwillige basis en ruime schadevergoedingen tot overeenstemming te komen met de eigenaar over vernatting van zijn perceel. Worden percelen echt te nat voor landbouw dan heeft aankoop de voorkeur. DLG moet dan niet afwachten of percelen worden aangeboden, maar moet in onderhandeling met eigenaren om te kijken wat mogelijk is en onder welke voorwaarden zij bereid zijn om mee te werken. DLG moet dan vanaf het begin een volledige en ruime schadevergoeding bieden(een zogenaamd pluspakket). In het uiterste geval moet voor de echt essentiële percelen onteigening worden ingezet. Hierbij geldt: niet vrijwillig en vrijblijvend, maar billik en rechtszeker.
(De kern van het advies is bijgevoegd)

Belang van verandering van werkwijze in Utrecht
In 1999 is door de betrokken Utrechtse partijen een convenant ondertekend. Toen is afgesproken dat partijen in onderlinge samenwerking het verdroogd areaal zullen verminderen met 40% in 2010. In de voortgangsrapportage die in 2005 is verschenen is gerapporteerd dat 19% herstel was bereikt. Als we doorgaan zoals we tot nu toe gedaan hebben, komen we wellicht in de buurt van die 40%, maar dat bestaat dan wel voornamelijk uit gebieden waar de verdroging slechts gedeeltelijk is opgelost.

Wij vinden het nodig om deze aanpak om te buigen.
Alleen als we dat doen denken we volledig herstel van onze belangrijkste natuurgebieden te kunnen realiseren. Dat is nodig vanwege het belang van deze gebieden voor Utrecht en

vanwege de europese verplichting die er ligt om de Natura-2000 gebieden in 2015 in orde te hebben.
Als we het Taskforce-advies volgen verwachten we dat:

- in 2015 de Natura-2000 gebieden in orde zijn,
- een aantal andere belangrijke gebieden in orde zijn en
- dat er in 2013 een totaal resultaat van ca. 40 % is geboekt.

In ambtelijk en bestuurlijk overleg met waterschappen en terreinbeheerders is de Taskforce-aanpak positief ontvangen. De nieuwe aanpak moet nog bestuurlijk worden geaccoordeerd door de partijen die in 1999 het convenant hebben ondertekend. Het convenant kan niet eenzijdig door de provincie worden aangepast.
De provincie Utrecht sluit in december het AVP-contract met het rijk. Hierin zit de lijst van aan te pakken verdroogde gebieden. Voor deze gebieden biedt het rijk een bijdrage van 50% in de kosten. Over deze lijst van gebieden is overeenstemming met waterschappen en terreinbeheerders.
We zijn voornemens om in het voorjaar samen met partijen tot een bijstelling van het convenant te komen en de nieuwe aanpak bestuurlijk te bekrachtigen.

De eerste stap van de nieuwe aanpak is het definiëren van de belangrijkste verdroogde natuurgebieden van Utrecht. We onderscheiden daarbij twee lijsten:

1) ILG-lijst van verdroogde gebieden
De inzet van rijksgelden voor de aanpak van de verdroging wordt geregeld via het AVP-contract (Agenda Vitaal Platteland, ook wel Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)). Hiervoor is een lijst opgesteld waarop alle gebieden staan waarvan provincie en andere partijen de ambitie hebben om daar vóór 2013 maatregelen te nemen. Het rijksgeld kan alleen in die gebieden worden besteed.

Behalve de gebieden waarvoor wettelijke verplichtingen gelden om ze aan te pakken, zoals de natura-2000 gebieden en de Natuurbeschermingswetgebieden, zijn hierin ook nog andere gebieden opgenomen die bijzonder waardevol zijn of waarvoor al afspraken gemaakt zijn. Zo zijn bv in deze lijst alle gebieden opgenomen die in het watercontract voor de Gelderse Vallei zijn opgenomen.
De lijst omvat nu gebieden die totaal 29 % van het verdroogd areaal omvatten. (Als hierbij wordt opgeteld wat tot nu toe al is bereikt, komen we uiteindelijk uit op 40% herstel)

2) De TOP-lijst van verdroogde gebieden
Deze lijst is een selectie uit de ILG-lijst.
Op de TOP-lijst staan de gebieden waar een wettelijke verplichting op rust om de verdroging aan te pakken. Ze behoren tot de meest waardevolle gebieden van Utrecht. Dat zijn:
-alle Natura 2000 gebieden die gevoelig zijn voor verdroging (EU-verplichting)
-enkele Natuurbeschermingswet-terreinen die gevoelig zijn voor verdroging (nationale verplichting)
Deze gebieden worden met voorrang, met veel inzet en volgens de door de Taskforce verdroging geadviseerde wijze aangepakt.
(zie voor beide lijsten: bijlage 2 en 3)

Aanpak van de gebieden op de Top-lijst
Samen met de organisaties in de verschillende regio's zal een aanpak worden opgezet.

Op de eerste plaats wordt duidelijk gemaakt hoe de speciale Taskforce-aanpak passend kan worden gemaakt op alles wat er nu al loopt. Bijvoorbeeld hoe het past binnen de watergebiedsplannen, hoe past het binnen de bepaling van de Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) en hoe het past binnen de peilbesluit-trajecten. Het gaat om een verschuiving van prioriteit. Voor de Top-gebieden wordt een passende planning en methodiek gekozen.
Daarnaast worden er voor de Top-gebieden trekkers aangesteld, die in overleg met de regio aan de slag gaan. Alles is er op gericht om zo snel mogelijk tot realisatie te komen. In ieder geval klaar vóór 2015.

Financiering van de aanpak
Het gehele rijksbudget dat ingezet kan worden voor de verdroging wordt geregeld via het AVP-contract (ook wel ILG-contract).
Het contract komt tot stand in een onderhandeling tussen rijk en individuele provincies. Het contract wordt in de decembervergadering aan PS voorgelegd.

In dit contract wordt onderscheid gemaakt tussen het Reconstructiegebied Gelderse Vallei en de rest van Utrecht (Midden en west Utrecht).

Een overzicht van kosten voor het nemen van maatregelen tegen de verdroging en de dekking er van:

Financiering aanpak ILG-lijst (milj €)	Totale kosten om de verdroging in de ILG-lijst-gebieden geheel op te lossen	Bijdrage Rijk (via AVP-contract)	Bijdrage van Provincie en Waterschappen		Voorlopig Tekort
			Provincie	Waterschap	
Reconstructiegebied	9	4.3	2.15	2.15	0.4
Midden en west Utrecht	14,4	7.2	2.2*	5*	0

* dit is een schatting van de verdeling over provincie en waterschappen. De verdeling wordt per project bepaald op basis van een aantal principeafspraken.

De Taskforce Verdroging geeft aan dat de provincies op dit moment niet moeten vasthouden aan een volledige financiële dekking van hun ambitie. Zij adviseert om eerst alles in het werk te stellen om het nu beschikbare (en voor Utrecht aanzienlijke) budget weg te zetten en resultaten te laten zien. In de mid-term-revue van het AVP-contract in 2009 kunnen provincies het rijk indien nodig om meer geld vragen. Het ministerie van LNV heeft zich nadrukkelijk achter deze financieringsfilosofie geschaard. Zij heeft de Taskforce toegezegd om bij voldoende resultaat indien nodig in de mid-term-revue financieel extra bij te gaan dragen. Het halen van resultaat en het laten zien dat de door de Taskforce voorgestelde werkwijze in de praktijk tot de gewenste resultaten leidt, is daarbij cruciaal.

De provincie Utrecht zal samen met de gebiedscommissies en andere partijen afspraken maken hoe het beschikbare geld met voorrang ingezet kan worden op de gebieden van de Top-lijst.

Het rijk gaat er in het totale AVP-contract vanuit dat bovenop het rijksgeld nog 50% provinciaal geld en geld van derden wordt ingezet. Deze 50% is nu in principe geheel gedekt uit bestaande provinciale begrotingsposten en het Structuurfonds.
Er bestaan met partijen in Utrecht echter een aantal afspraken, volgens welke een deel van de kosten voor de verdrogingsbestrijding door derden zal worden betaald (vooral waterschappen). De aanspraak op het Structuurfonds zal daarom veel lager zijn dan 50%.

In het reconstructiegebied geldt nu de verdeling van Rijk 50%, Provincie 25% en Waterschap 25%.
In de rest van Utrecht geldt op dit moment een andere financieringsafspraak. Namelijk dat oppervlaktewatermaatregelen vooral betaald worden door het waterschap, grondwatermaatregelen en monitoring door de provincie, voorbereiding door beiden. Bij deze afspraak komt de verdeling ongeveer neer op: Rijk 50%, Provincie 15%, waterschap 35%.

Risico's
De aanpak van de gebieden die op de lijst staan is in principe vrijwel geheel gedekt (op €0,4 milj na). De daarbij gehanteerde kosten zijn een inschatting zoals we dat nu kunnen voorzien. De onzekerheid daarin is groot. Gaande de uitvoering zal blijken dat projecten duurder of goedkoper uitvallen dan geraamd. Als de afwijkingen te groot worden dan zullen we dat in de mid-term-revue in 2009 terugkoppelen met het rijk en met de Utrechtse partijen. Er zullen dan wellicht nieuwe keuzen nodig zijn over het aantal gebieden en de wijze van financiering.

Als in 2007 een nieuw convenant wordt gesloten tussen provincies en betrokken partijen over de aanpak van de verdroging, is het denkbaar dat de waterschappen dan de financieringsafspraak willen herzien.

Begin 2007 zullen we met betrokken partijen afspreken hoe de aanpak vorm gaat krijgen. Dan pas wordt duidelijk in hoeverre de gewenste inbreng door de provincie met de huidige bezetting kan worden uitgevoerd.

De secretaris, drs. H.H. Sietsma

Bijlagen
1 Kernadvies Taskforce Verdroging
2 Toplijst en ILGlijst
3 Kaart met gebieden van Toplijst en ILG-lijst